

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA
V PRAZE
FAKULTA ŽIVOTNÍHO PROSTŘEDÍ
Katedra vodního hospodářství a environmentálního
modelování

Bakalářská práce
TRESTNĚPRÁVNÍ OCHRANA ŽIVOTNÍHO
PROSTŘEDÍ

Vedoucí bakalářské práce: doc. Mgr. Marek Vach, Ph.D.

Vypracoval: Martin Kolářik

2017

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Fakulta životního prostředí

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Martin Kolářík

Územní technická a správní služba

Název práce

Trestněprávní ochrana životního prostředí

Název anglicky

Protection of the environment through criminal law

Cíle práce

Cílem bakalářské práce je přiblížení tématu ochrany životního prostředí z pohledu trestního práva v České republice. Ve svých úvodních kapitolách popisují základní pojmy, které jsou pro téma práce určující a jejichž vymezení je předpokladem pro pochopení problematiky ochrany životního prostředí prostřednictvím trestního práva. V práci se hodlám zabývat stručnou charakteristikou jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí, obsažené v hlavě VIII., zvláštní části trestního zákoníku.

Metodika

Literární rešerše.

Srovnávání statistických dat.

Doporučený rozsah práce

40 stran textu

Klíčová slova

Ochrana životního prostředí, trestné činy, trestní odpovědnost, kriminalita

Doporučené zdroje informací

- DAMOHOŘSKÝ, M.. Trestní právo a ochrana životního prostředí v České republice. In: Damohorský, M. (ed.). Právo životního prostředí – Vlastnické právo, trestní právo a ochrana životního prostředí, sborník z konference, KR NAP – Rýchory 2000. Praha: PF UK, 2000, s. 101-110. ISBN 80-85889-37-4
- JELÍNEK, J. Trestní zákoník a trestní řád s poznámkami a judikaturou. 5. vyd. Praha: Leges, 2014, 1248 s. ISBN 978-80-7502-049-
- JEMELKA, L., VETEŠNÍK, P. Zákon o přestupcích a přestupkové řízení: Komentář. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, 632 s. ISBN 978-80-7400-501-5
- STEJSKAL, V. Nástroje trestněprávní ochrany životního prostředí. In: DIENSTBIER, F. (ed.). Nástroje ochrany životního prostředí – role práva: sborník z mezinárodní vědecké konference. 1. vyd. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, 2011, s. 169 – 178. ISBN 978-8087382-13-
- STEJSKAL, V. Trestněprávní problematika ochrany životního prostředí: (závěry a shrnutí projektu GA ČR – 407/00/1705). Editor Milan Damohorský. Praha: Vodnář, 2002, 170 s. ISBN 80-85889-42-0
- ŠÁMAL, P. a kol. Trestní odpovědnost právnických osob. Komentář. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, 820 s. ISBN 978-80-7400-116-1
- TUHÁČEK, M. – JELÍNKOVÁ, J. Právo životního prostředí : praktický průvodce. Praha: Grada, 2015. ISBN 978-80-247-5464-2.

Předběžný termín obhajoby

2016/17 LS – FŽP

Vedoucí práce

doc. Mgr. Marek Vach, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra vodního hospodářství a environmentálního modelování

Elektronicky schváleno dne 4. 12. 2016

doc. Ing. Martin Hanel, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 6. 12. 2016

prof. RNDr. Vladimír Bejček, CSc.

Děkan

V Praze dne 27. 02. 2017

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval samostatně pod vedením doc. Mgr. Marka Vacha, Ph.D. Dále prohlašuji, že veškeré podklady, ze kterých jsem čerpal, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

V Karlových Varech 10. 4. 2017

Podpis:

Poděkování:

Rád bych poděkoval doc. Mgr. Marku Vachovi, Ph.D. za odborné vedení, velikou ochotu a trpělivost při vypracování bakalářské práce. Děkuji také své rodině a přátelům za jejich podporu při tvorbě této práce.

Abstrakt:

Cílem této bakalářské práce na téma „Trestněprávní ochrana životního prostředí“ je shrnutí současných poznatků o trestněprávní ochraně životního prostředí a jeho dílčích složek dle platného trestního zákoníku. Kapitoly jsou zaměřené na vysvětlení základních pojmů a vztahů důležitých pro přiblížení problematiky trestněprávní ochrany životního prostředí a charakteristiku jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí dle současného trestního zákoníku. Samotná problematika ochrany životního prostředí je v této bakalářské práci pojímána z hlediska historie úpravy ochrany životního prostředí a z hlediska současné právní úpravy trestněprávní ochrany životního prostředí v podmínkách České republiky. Součástí této práce jsou také statistické údaje zpracované v tabulkovém a grafovém podání, které poskytují přehled o počtu spáchaných a objasněných trestných činů proti životnímu prostředí na území České republiky za roky 2014, 2015 a 2016.

Klíčová slova:

Kriminalita, ochrana životního prostředí, trestné činy, trestní odpovědnost.

Abstract:

The objectives of my bachelor's work named "Criminal law in environmental protection" is the summary of current knowledges about penal in environmental protection and its valid partial files in penal code. Chapters are focused on interpretation of basic concepts and relations, which are important for explaining the problematics in this topic and also on criminal cases against environment valid through criminal code. This problematic itself is here given a description of historical view and changes in penal during time and a view of contemporary legislation in environmental protection in Czech republic. There are also statistics made into graphs and charts in this work for comparison of number between committed and clarified criminal cases against environment in Czech republic in the years 2014, 2015 and 2016.

Key words:

Criminality, environmental protection, criminal cases, criminal liability.

Obsah

Úvod.....	10
1 Základní terminologie problematiky ochrany životního prostředí z pohledu trestního práva.....	12
1.1 Životní prostředí	12
1.2 Ochrana životního prostředí	13
1.2.1 Ochrana ovzduší.....	14
1.2.2 Ochrana vody	15
1.2.3 Ochrana půdy	16
1.2.4 Ochrana lesa	18
1.2.5 Ochrana přírody a krajiny.....	18
1.3 Trestní právo.....	19
1.4 Trestný čin.....	20
1.5 Trestněprávní ochrana	21
2 Ochrana životního prostředí prostřednictvím trestního práva	22
2.1 Historie úpravy ochrany životního prostředí v českém právním řádu	22
2.2 Současná právní úprava trestněprávní ochrany životního prostředí v podmínkách České republiky	27
2.3 Trestné činy proti životnímu prostředí de lege lata.....	29
2.3.1 Poškození a ohrožení životního prostředí – úmyslné a nedbalostní	30
2.3.2 Poškození vodního zdroje	31
2.3.3 Poškození lesa	32
2.3.4 Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek.....	32
2.3.5 Neoprávněné nakládání s odpady.....	33

2.3.6	Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu.....	34
2.3.7	Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – úmyslné a nedbalostní.....	34
2.3.8	Poškození chráněných částí přírody	35
2.3.9	Týrání zvířat	36
2.3.10	Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti.....	36
2.3.11	Pytláctví.....	36
2.3.12	Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat.....	37
2.3.13	Šíření nakažlivé nemoci zvířat	38
2.3.14	Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin	38
3	Statistické údaje trestných činů proti životnímu prostředí.....	39
3.1	Počet trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice v roce 2014	40
3.2	Počet trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice v roce 2015	42
3.3	Počet trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice v roce 2016	43
3.4	Vyhodnocení statistických dat.....	44
4	Trestněprávní ochrana životního prostředí de lege ferenda, diskuse.....	49
	Závěr	51
	Seznam použitých zdrojů	53

Úvod

Životní prostředí je základním předpokladem existence všeho živého. Nejen z toho zásadního důvodu je potřeba dbát o zachování zdravého životního prostředí. Přestože se úroveň ochrany životního prostředí celosvětově neustále zlepšuje, ochrana životního prostředí a jeho složek musí být stále zefektivňována prostřednictvím úpravy práva životního prostředí, a to s ohledem na aktuální stav životního prostředí a jeho složek, na hrozby, nebezpečí a rizika měnícího se chování a jednání lidí a mnoho dalších významných aspektů. Ochrana životního prostředí je v podmínkách České republiky (tedy v českém právním řádu) upravena celou řadou právních předpisů, které zohledňují rovněž požadavky vycházející z komunitárního neboli evropského práva, neboť Česká republika je členem Evropské unie. Protože v posledních letech neustále narůstá trestných činů páchaných proti životnímu prostředí, je ochrana životního prostředí a jeho jednotlivých složek opřena rovněž o trestněprávní ochranu životního prostředí, která je v České republice dána trestním zákoníkem.

Tato bakalářská práce na téma „Trestněprávní ochrana životního prostředí“ se zabývá problematikou ochrany životního prostředí a jeho dílčích složek z pohledu trestního práva. Práce je metodologicky rozdělena do čtyř hlavních kapitol. První kapitola je zaměřena na definování a vymezení základních terminologických pojmů týkajících se ochrany životního prostředí z hlediska trestního práva. Definovány jsou zejména termíny jako „životní prostředí“, „ochrana životního prostředí“ jako taková a dále „ochrana ovzduší“, „ochrana vody“, „ochrana půdy“, „ochrana lesa“ a „ochrana přírody a krajiny“. Vymezeny jsou rovněž pojmy jako „trestní právo“, „trestný čin“ a „trestněprávní ochrana“. Druhá kapitola se zabývá samotnou problematikou ochrany životního prostředí prostřednictvím trestního práva z hlediska historie úpravy ochrany životního prostředí v českém právním řádu a z hlediska současné právní úpravy trestněprávní ochrany životního prostředí v podmínkách České republiky. Součástí této kapitoly jsou charakteristiky jednotlivých trestných činů proti životnímu prostředí dle platného trestního zákoníku (de lege lata). Třetí kapitola obsahuje statistické údaje v tabulkovém a grafovém provedení, které podávají přehled o trestných činech proti životnímu prostředí

spáchaných a evidovaných Policií České republiky na území České republiky a jejích krajích za roky 2014, 2015 a 2016. Čtvrtá kapitola se zabývá trestněprávní ochranou životního prostředí z pohledu budoucího trestního práva (de lege ferenda).

Cílem této bakalářské práce je především shrnutí současných poznatků o trestněprávní ochraně životního prostředí a jeho dílčích složek dle aktuálního trestního zákoníku. Dalším cílem je názorně prezentovat formou přehledných tabulek a grafů vybrané statistické údaje, které pojednávají o vývoji této trestné činnosti na území České republiky a jednotlivých krajích České republiky, a poskytnout tak i nezajímavému čtenáři informace týkající se problematiky v oblasti trestněprávní ochrany životního prostředí.

1 Základní terminologie problematiky ochrany životního prostředí z pohledu trestního práva

1.1 Životní prostředí

Definice pojmu „životní prostředí“ vychází ze zákona č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů¹ (dále jen zákon o životním prostředí): „*Životním prostředím je vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů včetně člověka a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Jeho složkami jsou zejména ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie.*“²

Zákonné vymezení životního prostředí však zahrnuje jen demonstrativní výčet složek životního prostředí. Z tohoto důvodu se v posledních letech lze setkat s diskusemi o tom, zda se životním prostředím rozumí jen část reálného světa, jež vznikla v důsledku přírodních procesů, nebo zda je součástí životního prostředí také část, k jejímuž vzniku došlo antropogenní činností. Někteří autoři (kupříkladu M. Damohorský a kolektiv³) na pojem „životní prostředí“ nahlíží v užším slova smyslu. Toto pojetí je založeno na skutečnosti, že většina lidí žije v uměle vytvořeném prostředí, a že značná část přírody je více či méně dotčena činností člověka. Nicméně příroda, včetně jejích složek a přírodních zdrojů zůstávají z hlediska funkce zachovány, čímž dávají podmínku pro existenci života. V souvislosti s tímto přístupem lze uvést následující definici životního prostředí: „*Životní prostředí je soubor přírodních, umělých a sociálních složek světa, které jsou (nebo mohou být) v bezprostředním styku s člověkem.*“⁴ Na druhou stranu jiní autoři

¹ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>.

² Tamtéž, § 2.

³ DAMOHORSKÝ, Milan a kolektiv. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1., s. 29.

⁴ HERČÍK, Miroslav, DIRNER, Vojtech. *Ochrana životního prostředí. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava: Hornicko-geologická fakulta* [online] 2017 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.hgf.vsb.cz/export/sites/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/546/studijni-materialy/EV-modul1.pdf>.

(příkladně M. Pekárek a I. Jančářová⁵) pojmají životní prostředí v širším slova smyslu. Jejich koncepce vychází z toho, že pojem „životní prostředí“ je slovním spojením podstatného jména „prostředí“ a přídavného jména „životní“, přičemž prostředím se rozumí prostor, ve kterém se něco či někdo nachází, a co jej obklopuje, a životním označuje něco nebo někoho nacházející se v prostředí či jej obklopuje za některou z forem života (tj. živý organismus). Zároveň se jedná o vyjádření skutečnosti, že pro takový prostor jsou charakteristické vlastnosti pro existenci některé z těchto forem. Společným znakem těchto pojmů je, že se jedná o prostor vykazující vlastnosti dávající možnost existence živých organismů.

Z dalších definic životního prostředí je možno uvést vymezení M. Herčíka a V. Dirnera: „*Životní prostředí je ta část světa, s níž je člověk ve vzájemné interakci, čili kterou využívá, ovlivňuje a které se přizpůsobuje.*“⁶

1.2 Ochrana životního prostředí

V rámci vymezení ochrany životního prostředí lze primárně vycházet rovněž ze zákona o životním prostředí. Tento právní předpis definuje ochranu životního prostředí, jejíž součástí jsou „*činnosti, jimiž se předchází znečišťování nebo poškozování životního prostředí, nebo se toto znečišťování nebo poškozování omezuje a odstraňuje. Zahrnuje ochranu jeho jednotlivých složek, druhů organismů nebo konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb, ale i ochranu životního prostředí jako celku.*“⁷

V současnosti je v podmínkách České republiky využíváno dvou přístupů k ochraně životního prostředí. Prvním z nich je správně-právní ochrana životního

⁵ PEKÁREK, Milan, JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí. I. díl.* Brno: Masarykova univerzita, 2002. 108 s. ISBN 80-210-2784-3, s. 5 – 8.

⁶ HERČÍK, Miroslav, DIRNER, Vojtech. *Ochrana životního prostředí. Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava: Hornicko-geologická fakulta* [online] 2017 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.hgf.vsb.cz/export/sites/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/546/studijni-materialy/EV-modul1.pdf>.

⁷ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>, § 9.

prostředí, která je v kompetenci příslušných správních orgánů na úseku ochrany životního prostředí – na úrovni státu se jedná o Ministerstvo životního prostředí⁸ a Českou inspekci životního prostředí⁹, na úrovni samosprávy pak o obce a kraje, jejichž společným cílem je regulace znečišťování životního prostředí, prevence jeho poškozování a další činnosti. V případech porušení příslušných právních předpisů týkajících se životního prostředí a jeho ochrany ze strany fyzických či právnických osob jsou kompetentní správní orgány oprávněny přistoupit k uložení sankcí. Nejčastější formou správně-právní sankce za porušení právních předpisů životního prostředí a jeho ochrany jsou pokuty. Tyto pokuty dosahují u přestupků řády desetitisečů korun, u správních deliktů podnikajících fyzických osob či právnických osob se jedná až o pokuty v řádech milionů korun. V případech, kdy nelze uplatnit princip subsidiarity trestní represe, jsou uplatňovány právní předpisy trestního práva (o problematice trestního práva v obecné rovině pojednává podkapitola 1.2).

Ochrana životního prostředí se vztahuje ke všem složkám životního prostředí. Zahrnuje tedy zejména ochranu ovzduší, vody, půdy, lesa, přírody a krajiny (viz následující podkapitoly 1.2.1 až 1.2.5).

1.2.1 Ochrana ovzduší

Ochrana ovzduší je upravena zákonem č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů¹⁰ (dále jen zákon o ochraně ovzduší).

Dle tohoto zákona se ochranou ovzduší rozumí „*předcházení znečišťování ovzduší a snižování úrovně znečišťování tak, aby byla omezena rizika pro lidské zdraví způsobená znečištěním ovzduší, snížení zátěže životního prostředí látkami vnášenými do ovzduší a poškozujícími ekosystémy a vytvoření předpokladů pro regeneraci složek životního prostředí postižených v důsledku znečištění ovzduší.*“¹¹

⁸ Ministerstvo životního prostředí [online] 2015 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/>.

⁹ Česká inspekce životního prostředí [online] 2016 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/>.

¹⁰ Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2012 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-201>.

¹¹ Tamtéž, Část první, § 1, odst. 1.

Právní úprava ochrany ovzduší je zaměřena na stanovení práv a povinností osob a působnosti správních úřadů v rámci ochrany vnějšího ovzduší před vnášením znečišťujících látek antropogenní činností a v rámci zacházení s regulovanými látkami poškozujících ozónovou vrstvu Země, dále na úpravu podmínek dalšího snižování množství vypouštěných znečišťujících látek s nepříznivými účinky na zdraví a životy lidí a zvířat, životní prostředí a hmotný majetek.¹²

1.2.2 Ochrana vody

Ochrana vody je zakotvena v zákonu č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů¹³ (dále jen zákon o vodách nebo vodní zákon).

Účel zákona o vodách spočívá v ochraně povrchových a podzemních vod, ve stanovení podmínek pro hospodárné využívání vodních zdrojů a pro udržení a zlepšení jakosti těchto vod, ve vytvoření podmínek pro snižování nepříznivých účinků povodní a sucha, v zajištění bezpečnosti vodních děl, v zabezpečení zásobování populace pitnou vodou a v neposlední řadě v ochraně vodních ekosystémů a na nich přímo záviselých ekosystémů suchozemských.¹⁴

Předmětem právní úpravy vodního zákona jsou „*právní vztahy k povrchovým a podzemním vodám, vztahy fyzických a právnických osob k využívání povrchových a podzemních vod, jakož i vztahy k pozemkům a stavbám, s nimiž výskyt těchto vod přímo souvisí, a to v zájmu zajištění trvale udržitelného užívání těchto vod, bezpečnosti vodních děl a ochrany před účinky povodní a sucha. V rámci vztahů upravených tímto zákonem se bere v úvahu zásada návratnosti nákladů na*

¹² MADAR, Zdeněk. *Právní ochrana životního prostředí v České republice*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. 167 s. ISBN 80-86775-01-1, s. 54.

¹³ Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2001 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>.

¹⁴ Tamtéž, Část první, Hlava I, § 1, odst. 1.

*vodohospodářské služby, včetně nákladů na související ochranu životního prostředí a nákladů na využívané zdroje, v souladu se zásadou, že znečišťovatel platí.*¹⁵

1.2.3 Ochrana půdy

Ochrana půdy vyplývá ze zákona č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů¹⁶ (dále jen zákon o ochraně zemědělského půdního fondu).

Zemědělský půdní fond představuje základní přírodní bohatství našeho státu. Jedná se o nezastupitelný výrobní prostředek, který umožňuje zemědělskou produkci. Patří k hlavním složkám životního prostředí. Ochranou zemědělského půdního fondu, jeho zvelebováním a racionálním využíváním se rozumí aktivity, jimiž je zabezpečována ochrana a zlepšování životního prostředí.¹⁷

Cílem ochrany půdy je dle Z. Madara ochrana půdy před jejím odnímáním z dosavadního způsobu užívání a ochrana jejího zdravého stavu.¹⁸ Obecně lze rozlišit právní ochranu půdy před jejími ztrátami (příkladně je možné uvést ochranu půdy před erozí) a ochranu půdy jako součásti přírody – nejedná se o ochranu kvantity půdy či jejích vlastností odděleně, nýbrž o spojení půdy s dalšími složkami životního prostředí a s živými organismy (tzn. o ochranu půdy v přírodních ekosystémech).¹⁹

¹⁵ Tamtéž, Část první, Hlava I, § 1, odst. 2.

¹⁶ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-334>.

¹⁷ Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-334>, Část I, § 1, odst. 1.

¹⁸ MADAR, Zdeněk. *Právní ochrana životního prostředí v České republice*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. 167 s. ISBN 80-86775-01-1, s. 94.

¹⁹ DUDOVÁ, Jana, JANČÁŘOVÁ, Ilona, PEKÁREK, Milan, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Právo životního prostředí. 2. díl*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 379 s. ISBN 8021039787, s. 158 – 169.

Ochrany půdy se kromě zákona o ochraně zemědělského půdního fondu dotýkají i další právní předpisy, a to kupříkladu:

- zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů²⁰ (dále jen zákon o územním plánování a stavebním řádu nebo stavební zákon),
- zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů²¹ (dále jen zákon o zemědělství),
- zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů²² (dále jen zákon o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech),
- zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů²³ (dále jen zákon o lesích nebo lesní zákon),
- zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů²⁴ (dále jen zákon o ochraně přírody a krajiny),
- zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém

²⁰ Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2006 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>.

²¹ Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1997 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-252>.

²² Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2002 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-139>.

²³ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1995 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-289>.

²⁴ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>.

zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), ve znění pozdějších předpisů²⁵ (dále jen zákon o hnojivech).

1.2.4 Ochrana lesa

Problematika ochrany lesa je upravena již výše zmiňovaným zákonem o lesích neboli lesním zákonem.

Předmětem tohoto právního předpisu je „*stanovit předpoklady pro zachování lesa, péči o les a obnovu lesa jako národního bohatství, tvořícího nenahraditelnou složku životního prostředí, pro plnění všech jeho funkcí a pro podporu trvale udržitelného hospodaření v něm.*“²⁶

Ochrana lesa představuje aktivity, které vedou k omezení působení škodlivých faktorů, dále opatření ochranného charakteru vůči těmto faktorům a zmírňování důsledků jejich působení.²⁷

1.2.5 Ochrana přírody a krajiny

Ochrana přírody a krajiny vychází z již výše uvedeného zákona o ochraně přírody a krajiny.

Ochranou přírody a krajiny je dle tohoto právního předpisu „*vymezená péče státu a fyzických i právnických osob o volně žijící živočichy, planě rostoucí rostliny a jejich*

²⁵ Zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1998 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-156>.

²⁶ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1995 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-289>, Část první, Hlava první, Oddíl první, § 1.

²⁷ Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1995 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-289>, Část první, Hlava první, Oddíl první, § 2, písm. e).

*společenstva, o nerosty, horniny, paleontologické nálezy a geologické celky, péče o ekologické systémy a krajinné celky, jakož i péče o vzhled a přístupnost krajiny.*²⁸

Výčet výše zmiňované péče státu a fyzických a právnických osob je taxativně uveden v ustanovení Části první, § 2, odst. 2, písm. a) – k) zákona o ochraně přírody a krajiny.

K problematice ochrany přírody a krajiny se mimo jiné vztahuje rovněž zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů²⁹ (dále jen zákon o obchodování s ohroženými druhy).

1.3 Trestní právo

Trestní právo je nedílnou součástí českého právního řádu náležící k právu veřejnému. Trestní právo představuje soubor právních předpisů týkajících se trestání osob za spáchání vážných trestných činů vůči chráněným zájmům jednotlivců i celé společnosti.³⁰

Obecně je rozlišováno trestní právo hmotné a procesní. Trestní právo hmotné neboli materiální uvádí, co je trestnými činy, a jaké tresty jsou za ně uloženy. Trestní právo procesní neboli formální je zaměřeno na právní úpravu postupů orgánů činných v trestním řízení v rámci odhalování, zda došlo ke spáchání trestného činu, zda se jedná o trestný čin jako takový, kdo je jeho pachatelem, a jaký trest mu bude

²⁸ Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>, Část první, § 2, odst. 1.

²⁹ Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2004 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-100>.

³⁰ DOBEŠ, Petr. Trestní právo. *Společenskovědní revue* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://petrdobes.webgarden.cz/rubriky/pravo/trestni-pravo/trestni-pravo>.

uložen.³¹ Tresty jsou ukládány dle platných právních předpisů v době spáchání trestného činu.

J. Chmelík a kolektiv poukazuje na skutečnost, „že jak trestní právo hmotné, tak i trestní právo procesní nemůže existovat osamoceně. Ochrana jakéhokoli hmotného práva se realizuje vždy prostřednictvím práva procesního. Obě tato právní odvětví jsou nerozlučně spjata.“³²

1.4 Trestný čin

Definice trestného činu vychází přímo ze zákona, a to konkrétně ze zákona č. 40/2009 Sb., trestního zákoníku, ve znění pozdějších předpisů³³ (dále jen trestní zákoník).

Trestný čin je „protiprávním činem, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.“³⁴

V minulosti se právní úprava trestního zákona opírala o tzv. materiální znaky trestných činů, což znamenalo, že vyjma formálních znaků byly trestné činy založeny rovněž na jejich nebezpečnosti vůči společnosti. Současná právní úprava však od tohoto přístupu již upustila.

Novým (v současné době platným) trestním zákoníkem byla založena kategorizace soudně trestných jednání na bipartici, čímž došlo k rozdělení trestných činů na přečiny a zločiny³⁵. Za přečiny jsou označovány „všechny nedbalostní trestné činy a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní

³¹ FRYŠTÁK, Marek, PROUZA, Daniel, VANĚČEK, Petr, ZAJÍČKOVÁ, Eva. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 420 s. ISBN 978-80-86708-51-5, s. 19.

³² CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: Linde, 2009. 292 s. ISBN 978-80-7201-785-0, s. 206.

³³ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

³⁴ Tamtéž, Část první, Hlava II, Díl 1, § 13 odst. 1.

³⁵ Tamtéž, Část první, Hlava II, Díl 1, § 14, odst. 1.

hranicí trestní sazby do pěti let“³⁶. Zločiny představují „všechny trestné činy, které nejsou podle trestního zákona přečiny; zvláště závažnými zločiny jsou ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně deset let“³⁷.

Zmiňovaná bipartice vyplývá z odstupňované typové významnosti trestných činů vyjádřených trestní sazbou.³⁸

1.5 Trestněprávní ochrana

Trestněprávní ochrana představuje ochranu, která je dána trestním právem – tj. určením konkrétního jednání lidí za trestné a udělením sankcí za takto označené jednání ze strany státu.³⁹

V souladu s tématem této bakalářské práce jsou následující kapitoly věnovány problematice trestněprávní ochrany životního prostředí.

³⁶ Tamtéž, Část první, Hlava II, Díl 1, § 14, odst. 2.

³⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část první, Hlava II, Díl 1, § 14, odst. 3.

³⁸ FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat*. Praha: Dauphin, 2000. 432 s. ISBN 80-86019-96-9.

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5, s. 19.

2 Ochrana životního prostředí prostřednictvím trestního práva

2.1 Historie úpravy ochrany životního prostředí v českém právním řádu

Trestního práva, jako nástroje pro ochranu životního prostředí, bylo v českých zemích používáno omezeně již před rokem 1989. Ustanovení dílčích skutkových podstat bezprostředně aplikovaných na trestné činy proti životnímu prostředí však bylo zavedeno až po tomto roce.⁴⁰

Původně byla tato problematika upravena zákonem č. 113/1973 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů⁴¹ (dále jen trestní zákon z roku 1973). Tzv. ekologická kriminalita byla postihována na základě skutkové podstaty ustanovení Části druhé: Zvláštní části, Hlavy druhé, Oddílu třetího, § 136 a § 137 trestního zákona z roku 1973 týkajícího se poškozování majetku v socialistickém vlastnictví. V praxi však bylo více užíváno druhého ze zmiňovaných paragrafů tohoto právního předpisu, jenž byl zaměřen na úpravu nedbalostního jednání, neboť úmyslná jednání byla spíše ojedinělým jevem. K tomuto však přispívala především skutečnost, že se v praxi nedařilo úmyslná jednání oproti jednáním nedbalostním dokazovat. Zmiňované skutkové podstaty představovaly tradiční delikty hospodářské kriminality. Z tohoto důvodu byly zařazeny do ustanovení Hlavy druhé trestního zákona z roku 1973, a to mezi tzv. trestné činy hospodářské, konkrétně pak do Oddílu třetího pod tzv. trestné činy proti majetku v socialistickém vlastnictví. Základním znakem těchto trestných činů byla způsobená škoda. Z dalších skutkových podstat využívaných pro trestání ekologické kriminality lze uvést zneužívání pravomoci veřejného činitele (ustanovení Části druhé: Zvláštní

⁴⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a kolektiv. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1, s. 71 – 72.

⁴¹ Zákon č. 113/1973 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 1973 [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzg4zv6mjrgmwta>.

části, Hlavy třetí, Oddílu druhého, § 158 trestního zákona z roku 1973), obecné ohrožení (ustanovení Části druhé: Zvláštní části, Hlavy čtvrté, § 179 trestního zákona z roku 1973), poškozování cizí věci (ustanovení Části druhé: Zvláštní části, Hlavy deváté, § 257 trestního zákona z roku 1973) nebo zneužívání vlastnictví (ustanovení Části druhé: Zvláštní části, Hlavy deváté, § 258 trestního zákona z roku 1973). Tyto ostatní skutkové podstaty však byly využívány jen ve výjimečných případech, některé z nich možná vůbec.⁴²

K dalšímu vývoji právní úpravy ochrany životního prostředí došlo na přelomu 80. a 90. let 20. století. Tehdy došlo k přijetí dvou novel trestního zákona. V první řadě se jednalo o zákon č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád, ve znění pozdějších předpisů⁴³ (dále jen zákon, kterým se doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád z roku 1989). Poté se jednalo o zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů⁴⁴ (dále jen zákon, kterým se mění a doplňuje trestní zákon z roku 1990). Tímto právním předpisem s účinností od 1. února roku 1990 byla do českého trestního práva zavedena speciální, avšak velice všeobecně a široce formulovaná, skutková podstata trestného činu o ohrožení životního prostředí (ustanovení § 181a a § 181b trestního zákona). První z těchto ustanovení se týkalo úmyslných trestných činů, druhé pak trestných činů nedbalostních. Základem pro takové pojetí byl široký komplexní přístup k této problematice. Z tohoto důvodu se po prvotním výčtu složek životního prostředí, jichž se takový trestný čin dotýkal, přešlo k obecnějšímu vyjádření o porušení předpisů o ochraně životního prostředí či hospodaření s přírodními zdroji. V rámci kvalifikovaných skutkových podstat uvedených paragrafů byly pro účely vyjádření měřítko nebezpečnosti zavedeny pojmy jako značná újma a újma velkého rozsahu. M. Damohorský a kolektiv však ve

⁴² DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost v ochraně životního prostředí*. Praha: Univerzita Karlova, 1995. ISBN neuvedeno, s. 18.

⁴³ Zákon č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 1989 [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzha4v6mjvhewtc>.

⁴⁴ Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 1990 [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyf6mjxguwtc>.

své publikaci poukazuje na to, že s takovým pojetím skutkové podstaty vznikala v teoretické rovině i v aplikační praxi celá řada problémů. Příčinou těchto problémů byl především fakt, že pojem životního prostředí nebyl v českém právním řádu dosud nikterak definován (k tomuto došlo až později). Stejně tak nebyl dostatečným a jednoznačným způsobem vymezen ani jeho obsah pro natolik závažný účel, kterým je trestní odpovědnost. Dále nebylo zcela jasné, zda byla v právní úpravě pojímána ekologická či ekonomická újma. Rovněž nebylo jasné, jak tuto újmu určit, popř. zda lze pro tuto újmu analogicky využít ustanovení trestního zákona týkající se škody. S ohledem na velice abstraktní, zcela nekonkrétní až vágní koncepci zmiňovaných dvou skutkových podstat, a na nedostatečné zkušenosti orgánů činných v trestním řízení s ekologickou kriminalitou, nebyly v praxi tyto téměř využity. Aplikovány byly spíše jiné, a to všeobecnější či naopak specifitější, skutkové podstaty.⁴⁵

Otázky v oblasti životního prostředí řešila také další novela trestního zákona – konkrétně se jednalo o zákon č. 238/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů⁴⁶ (dále jen trestní zákon z roku 1999). Tímto právním předpisem byl řešen problém postavení veřejných stráží (např. lesních, rybářských či mysliveckých) jako veřejných činitelů s ohledem k jejich zvýšené trestněprávní ochraně a odpovědnosti.

⁴⁵ DAMOHORSKÝ, Milan a kolektiv. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1, s. 71 – 72.

⁴⁶ Zákon č. 238/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Sagit* [online] 1999 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/info/sb99238>.

Z dalších významných novel trestního zákona je možné uvést zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů⁴⁷ (dále jen trestní zákon z roku 2002). Touto novelizací došlo k zavedení nových skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí (resp. vůči jeho složkám). Konkrétně se jednalo o ustanovení § 181a a § 181b trestního zákoníku z roku 2002 o ohrožení a poškození životního prostředí. Tyto dvě skutkové podstaty všeobecného charakteru byly dále doplněny kazuistickými skutkovými podstatami trestných činů – jednalo se o ustanovení § 181c (o poškozování lesa těžbou), § 181e (o nakládání s nebezpečnými odpady), § 181f - § 181h (o neoprávněném nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami) trestního zákoníku z roku 2002. Zmiňovanými kazuistickými skutkovými podstatami trestných činů byla pokutována jednání směřovaná vůči určitým dílčím zájmům na ochranu životního prostředí a jeho složkám.⁴⁸

M. Damohorský a kolektiv rozdělil skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí nebo jeho složkám dle platného zákona č. 140/1961 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů⁴⁹ (dále jen trestní zákon z roku 1961), který platil až do konce roku 2009, do tří skupin, a to následujícím způsobem:

- obecné skutkové podstaty – široce využitelné k trestání protiprávních činů vůči životnímu prostředí jako celku (ustanovení Části druhé, Hlavy čtvrté, § 181a a §181b o ohrožení a poškození životního prostředí trestního zákona z roku 1961),
- zvláštní skutkové podstaty – úzce využitelné na konkrétní státem chráněné zájmy (ustanovení Části druhé, Hlavy třetí, Oddílu šestém, § 178a o pytláctví trestního zákona z roku 1961; ustanovení Části druhé, Hlavy čtvrté, § 181c o poškozování lesa těžbou; § 181e o nakládání

⁴⁷ Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 2002 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mjtqg>.

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5, s. 562.

⁴⁹ Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. *BusinessCenter.cz* [online] 1961 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/.

s nebezpečnými odpady; § 181f - § 181h o neoprávněném nakládání s chráněnými a volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami; § 182 - § 184 o poškozování a ohrožování provozu obecně prospěšného zařízení; § 186 o nedovolené výrobě a držení radioaktivního materiálu a vysoce nebezpečné látky; § 187 - § 188 o nedovolené výrobě a držení omamných a psychotropních látek a jedů; § 191 – 192 o šíření nakažlivých nemocí u zvířat a rostlin trestního zákona z roku 1961; ustanovení Části druhé, Hlavy páté, § 203 o týrání zvířat trestního zákona z roku 1961),

- ostatní skutkové podstaty – využitelné ku prospěchu ochrany životního prostředí (ustanovení Části druhé, Hlavy třetí, Oddílu druhého, § 158 o zneužívání pravomoci veřejného činitele trestního zákona z roku 1961; ustanovení Části druhé, Hlavy čtvrté, § 179 a § 180 o obecném ohrožení trestního zákona z roku 1961; ustanovení Části druhé, Hlavy deváté, § 257 o poškozování cizí věci a § 258 o zneužívání vlastnictví trestního zákona z roku 1961).⁵⁰

Tyto skutkové podstaty byly součástí několika hlav trestního zákona z roku 1961. Tento právní předpis však neobsahoval samostatnou část (hlavu), do níž by spadaly skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí.

Ke změně této skutečnosti došlo až přijetím v současné době platného trestního zákoníku⁵¹, který nabyl účinnosti dne 1. ledna roku 2010. V rámci nové právní úpravy jsou skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí přímo součástí ustanovení Části druhé, Hlavy VIII, § 293 - § 308 trestního zákoníku.

⁵⁰ DAMOHORSKÝ, Milan a kolektiv. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1, s. 72 – 73.

⁵¹ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

2.2 Současná právní úprava trestněprávní ochrany životního prostředí v podmínkách České republiky

Současná právní úprava trestněprávní ochrany životního prostředí je v České republice, jak již bylo zmíněno výše, upravena trestním zákoníkem z roku 2009.

Ochrana životního prostředí je předmětem zvláštní části trestního zákoníku, a to ustanovení Části druhé, Hlavy VIII, § 293 až § 308 tohoto právního předpisu. Zvláštní část trestního zákoníku zabývající se ochranou životního prostředí není dále nikterak členěna. Její součástí je celkem 17 skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí. Jedná se zvláště o tzv. blanketní skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí, jež bez výjimky odkazují na právní předpisy týkající se práva životního prostředí.

Druhovým objektem trestných činů proti životnímu prostředí je zájem společnosti na jeho ochraně a na ochraně jeho dílčích složek – tj. zájem na zachování přírodní rovnováhy, veškerých druhů rostlin a živočichů, ochrana zvířat před týráním, ochrana lidí před nepříznivými rostlinnými a živočišnými vlivy, dodržování pravidel odpadového hospodářství a ochrana majetkových práv.⁵² V rámci objektivní stránky trestných činů proti životnímu prostředí není postačující pouze ohrožení zájmu, nýbrž je nezbytné, aby došlo k určitému poškození, znečištění, zničení, usmrcení rostlin či živočichů apod. Následkem poškození životního prostředí je rovněž způsobení tzv. ekologické újmy (tj. „*ztráta nebo oslabení přirozených funkcí ekosystémů, vznikající poškozením jejich složek nebo narušením vnitřních vazeb a procesů v důsledku lidské činnosti*“⁵³).

Pachatelé trestných činů proti životnímu prostředí mohou být v podstatě všichni (tj. fyzické osoby a u některých trestných činů také osoby právnické, ve výjimečných

⁵² JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5, s. 718 – 719.

⁵³ Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>, § 10.

případech (při neoprávněném vypuštění znečišťujících látek, při zanedbání péče o zvíře z nedbalosti, u pytláctví) pouze speciální subjekty.⁵⁴

Subjektivní stránka trestných činů proti životnímu prostředí požaduje úmysl. Výjimkou jsou však trestné činy proti životnímu prostředí v podobě „poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti“ a „neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy planě rostoucími rostlinami z nedbalosti“, neboť tyto trestné činy proti životnímu prostředí je možné spáchat i z nedbalosti. Některé trestné činy proti životnímu prostředí (např. „poškození lesa“, „neoprávněné vypuštění znečišťujících látek“, „neoprávněné nakládání s odpady“, „poškození chráněných částí přírody“, „šíření nakažlivé nemoci zvířat“ či „šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin“) je možné spáchat byť i z nedbalosti. V případě trestného činu proti životnímu prostředí v podobě „zanedbání péče o zvíře z nedbalosti“ je požadována hrubá (vědomá) nedbalost.

Trestní zákoník však obsahuje i jiné skutkové podstaty trestných činů proti životnímu prostředí, které však nejsou včleněny do zvláštní části tohoto právního předpisu zabývající se trestnými činy proti životnímu prostředí. Jedná se o trestné činy, které se však životního prostředí také dotýkají. Jako příklad lze uvést třeba „nedovolenou výrobu a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky“ či „nedovolenou výrobu a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu“ – tento trestný čin je v trestním zákoníku zařazen mezi trestné činy obecně ohrožující.⁵⁵ Z hlediska systematického je však možné takové zařazení pokládat za poměrně logické.

M. Damohorský a kolektiv ve své odborné publikaci poukazuje na skutečnost, že trestných činů proti životnímu prostředí neustále přibývá. Stejně tak dochází ke stupňování jejich závažnosti, což je dáno především rozsáhlými technologickými a ekonomickými možnostmi organizovaných skupin, které páchají trestnou činností.⁵⁶

⁵⁴ JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5, s. 719.

⁵⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VII, Díl 1, § 281 a § 282.

⁵⁶ DAMOHORSKÝ, Milan a kolektiv. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1, s. 65.

2.3 Trestné činy proti životnímu prostředí de lege lata

K trestným činům proti životnímu prostředí dle platného zákona (de lege lata), tedy dle platného trestního zákoníku, patří zejména:

- „poškození a ohrožení životního prostředí,
- poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti,
- poškození vodního zdroje,
- poškození lesa,
- neoprávněné vypuštění znečišťujících látek,
- neoprávněné nakládání s odpady,
- neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu,
- neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami,
- neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti,
- poškození chráněných částí přírody,
- týrání zvířat,
- pytláctví,
- neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitečnost hospodářských zvířat,
- šíření nakažlivé nemoci zvířat,
- šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin.“⁵⁷

⁵⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 293 - § 308.

Výše uvedené trestné činy proti životnímu prostředí jsou blíže specifikovány v podkapitolách 2.3.1 až 2.3.14, přičemž se v rámci jejich deskripce s ohledem na téma této bakalářské práce vychází primárně z trestního zákoníku.

2.3.1 Poškození a ohrožení životního prostředí – úmyslné a nedbalostní

Trestní zákoník rozlišuje trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí úmyslné a z nedbalosti.

Úmyslné poškození a ohrožení životního prostředí zahrnuje větší (co do rozsahu a rozlohy území – větším územím se v tomto případě rozumí „*území o rozloze nejméně tři hektary a v případě povrchových vod ve vodních útvarech, s výjimkou vodních toků, nejméně jeden hektar vodní plochy a u vodního toku nejméně dva kilometry jeho délky; jednotlivá zasažená území a délky vodního toku se sčítají*“⁵⁸) úmyslné poškození či ohrožení půdy, vody, ovzduší či jiné složky životního prostředí (tímto se rozumí také „*provozování zařízení, ve kterém je prováděna nebezpečná činnost nebo v němž se skladují nebo používají nebezpečné látky či směsi, bez povolení podle jiného právního předpisu*“⁵⁹) v rozporu s jiným právním předpisem. Dále zahrnuje způsobení tímto způsobem těžké újmy na zdraví či smrt. Součástí je rovněž nezbytnost vynaložení značných nákladů na odstranění následků tohoto jednání. V neposlední řadě zde patří zvýšení či ztížení odvrácení nebo zmírnění úmyslného poškození či ohrožení složky životního prostředí. Za trestný čin proti životnímu prostředí v podobě úmyslného poškození a ohrožení životního prostředí mohou být pachatelé potrestáni odnětím svobody až na 3 roky či zákazem činnosti.⁶⁰ Pachatelé, kteří však poškodí a ohroží životní prostředí dle výše uvedené specifikace z hrubé

⁵⁸ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 296, odst. 1.

⁵⁹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 296, odst. 3.

⁶⁰ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 293, odst. 1.

nedbalosti, mohou být potrestáni odnětím svobody na 6 měsíců či zákazem činnosti.⁶¹

Odnětím svobody na 1 rok až 5 let bude potrestán pachatel, pokud z jeho strany dojde ke spáchání tohoto trestného činu:

- opakovaně,
- z důvodu porušení významné povinnosti, která vyplývá z jeho zaměstnání, povolání, postavení či funkce nebo uloženou zákonem,
- jímž způsobí trvalé či dlouhodobé poškození složky životního prostředí,
- s nutností vynaložení rozsáhlých nákladů na odstranění jeho následků,
- v úmyslu získání pro sebe či jiného značného prospěchu.⁶²

Trest ve formě odnětí svobody na 2 roky až 8 let může být uložen pachateli, který spáchá tento trestný čin v záměru získat pro sebe či jinou osobu prospěch velkého rozsahu.⁶³

V případech, kdy trestný čin poškození a ohrožení životního prostředí pachatel spáchá z hrubé nedbalosti z důvodu porušení povinnosti, která plyne z jeho zaměstnání, povolání, postavení či funkce nebo uložené zákonem; způsobí jím trvalé nebo dlouhodobé poškození složky životního prostředí; a je nezbytné vynaložení rozsáhlých nákladů k odstranění následků tohoto trestného činu, může mu být uložen trest odnětí svobody na 2 roky či zákaz činnosti.⁶⁴

2.3.2 Poškození vodního zdroje

Trestním zákoníkem je v případě poškození vodního zdroje (byť i z hrubé nedbalosti), u kterého je určeno ochranné pásmo, jímž dojde k zániku či značného oslabení důvodu zvláštní ochrany vodního zdroje, stanoven trest odnětí svobody až na 2 roky.⁶⁵

⁶¹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 294, odst. 1.

⁶² Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 293, odst. 2, písm. a) – e).

⁶³ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 293, odst. 3.

⁶⁴ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 294, odst. 2, písm. a) – c).

⁶⁵ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 294a.

2.3.3 Poškození lesa

Pachateli, který (byť z nedbalosti) těžbou lesních porostů či jinou činností vykonanou v rozporu s jiným právním předpisem zapříčiní (byť připojením k již existující holině) vznik holé seče či vážné poškození lesa na celkové větší ploše lesa (tj. „*plocha větší než jeden a půl hektaru a celkovou značnou plochou lesa se rozumí plocha větší než tři hektary*“⁶⁶) či proředí lesní porost pod hranici zakmenění dle jiného právního předpisu na celkové větší ploše lesa, bude uložen trest odnětí svobody až na půl roku či zákaz činnosti.⁶⁷ Pokud tento trestný čin proti životnímu prostředí v podobě poškození lesa bude pachatelem spáchán opakovaně či dojde-li v důsledku těžby či jinou z výše uvedených činností ke vzniku holé seče či proředění na celkové značné ploše lesa, hrozí tak trest odnětí svobody od 6 měsíců do 4 let či zákaz činnosti.⁶⁸

2.3.4 Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek

Za vypuštění (v rozporu s mezinárodní smlouvou, byť z nedbalosti) či nezabránění vypuštění ropné, jedovaté kapalné či jiné podobné znečišťující látky z lodi či jiného námořního plavidla (i když je k tomuto povinen) může být uložen trest odnětí svobody v délce od 6 měsíců do 3 let, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁶⁹ V případech, kdy ke spáchání tohoto trestného činu dojde ze strany člena organizované skupiny či bude tento trestný čin spáchán opakovaně, je na místě uložení trestu odnětí svobody na 1 rok až 5 let.⁷⁰ Pokud bude trestným činem proti životnímu prostředí ve formě neoprávněného vypuštění znečišťujících látek způsobena „*těžká újma na zdraví; závažné a rozsáhlé poškození jakosti vody, živočišných nebo rostlinných druhů nebo jejich částí; poškození životního prostředí, k jehož odstranění je třeba vynaložit náklady ve velkém rozsahu*“, může být uložen

⁶⁶ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 296, odst. 2.

⁶⁷ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 295, odst. 1.

⁶⁸ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 295, odst. 2, písm. a) – b).

⁶⁹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 297, odst. 1.

⁷⁰ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 297, odst. 2, písm. a) – b).

trest odnětí svobody na 2 roky až 8 let.⁷¹ Za neoprávněné vypuštění znečišťujících látek, jímž bude způsobena smrt, může být uložen trest odnětí svobody v délce trvání od 3 do 10 let.⁷²

2.3.5 Neoprávněné nakládání s odpady

Nakládání s odpady je v podmínkách České republiky upraveno zvláštními právními předpisy. V případech, kdy dojde k jejich porušení (byť z nedbalosti) tím, že přepraví odpad přes hranice země, a to bez oznámení, souhlasu příslušného orgánu veřejné moci či uvede v tomto oznámení nebo v žádosti o souhlas (popř. v příložených podkladech) nepravdivé či hrubě zkreslené údaje (příp. důležité informace zcela zatají), může být pachateli uložen trest odnětí svobody až na 1 rok či zákaz činnosti.⁷³ O něco přísnější trest (odnětí svobody na 2 až 3 roky či zákaz činnosti) může být uložen tomu, kdo v rozporu s jiným právním předpisem (byť z nedbalosti) ukládá či odkládá odpady, přepravuje je či s nimi nakládá jinými způsoby, čímž způsobí poškození či ohrožení životního prostředí, přičemž bude k jeho odstranění potřeba vynaložit značné náklady.⁷⁴ Pokud tyto trestné činy proti životnímu prostředí budou spáchány členem organizované skupiny; pachatel jimi získá pro sebe či jinou osobu značný prospěch či je spáchá opakovaně, bude mu uložen trest odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky či zákaz činnosti.⁷⁵ Pachateli může být v případě, že tyto trestné činy proti životnímu prostředí spáchá pro získání velkého prospěchu pro sebe či jinou osobu, nebo se trestný čin bude týkat nebezpečného odpadu, uložen trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let či peněžitý trest.⁷⁶

⁷¹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 297, odst. 3, písm. a) – c).

⁷² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 297, odst. 4.

⁷³ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 298, odst. 1.

⁷⁴ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 298, odst. 2.

⁷⁵ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 298, odst. 3, písm. a) – c).

⁷⁶ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 298, odst. 4, písm. a) – b).

2.3.6 Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu

V souvislosti s tímto trestným činem proti životnímu prostředí trestní zákoník uvádí: „Kdo v rozporu s jiným právním předpisem, byť i z hrubé nedbalosti, vyrobí, doveze, vyveze, uvede na trh látku poškozující ozonovou vrstvu nebo s ní jinak nakládá, bude potrestán odnětím svobody až na jeden rok, zákazem činnosti nebo propadnutím věci.“⁷⁷ V případech, kdy bude tento trestný čin spáchán opakovaně, záměrně k získání značného prospěchu pro sebe či jinou osobu nebo ve značném rozsahu, může být pachateli uložen trest odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky.⁷⁸

2.3.7 Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami – úmyslné a nedbalostní

Trestní zákoník rozlišuje neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami způsobené úmyslně a z nedbalosti.

Pachatelé, kteří v rozporu s jinými právními předpisy úmyslně usmrtí, zničí, poškodí, odejmou z přírody, zpracovávají, dovezou, vyvezou, provedou, přechovávají, nabízí, zprostředkují, opatří sobě či jiné osobě jedince zvláště chráněného druhu rostliny či živočicha či exemplář chráněného druhu (v počtu více než 25 kusů rostlin, živočichů či exemplářů), budou potrestáni odnětím svobody až na 3 roky, zákazem činnosti či propadnutím věci.⁷⁹ Stejný trest může být uložen pachatelům, kteří si uvedeným způsobem budou počínat se silně či kriticky ohroženými druhy rostlin, živočichů či exemplářů druhu bezprostředně ohrožených vyhubením či vyhynutím.⁸⁰

⁷⁷ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 298a, odst. 1.

⁷⁸ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 298a, odst. 2.

⁷⁹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 299, odst. 1.

⁸⁰ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 299, odst. 2.

Pokud však bude pachatel tohoto trestného činu členem organizované skupiny, získá spácháním tohoto trestného činu pro sebe či jinou osobu značný prospěch i zapříčiní jí dlouhodobé či nevratné poškození populace volně žijícího živočicha, planě rostoucí rostliny, místní populace či biotopu zvláště chráněného druhu rostliny či živočicha, bude mu uložen trest odnětí svobody v délce trvání 6 měsíců až 5 let, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁸¹ V případech spáchání tohoto trestného činu pachatelem, který je spojen s organizovanou skupinou, která působí ve více zemích, s úmyslem získat velký prospěch pro sebe či jinou osobu, způsobí dlouhodobé či nevratné poškození místní populace či biotopu kriticky ohroženého druhu živočicha či rostliny, bude uložen trest odnětí svobody od 2 do 8 let.⁸²

Za trestný čin proti životnímu prostředí v podobě neoprávněného nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z hrubé nedbalosti může být uložen trest odnětí svobody až na 1 rok, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁸³

2.3.8 Poškození chráněných částí přírody

Pokud (byť z hrubé nedbalosti) dojde k porušení jiného právního předpisu, čímž bude poškozen či zničen památný strom, důležitý krajinný prvek, jeskyně, zvláště chráněné území, evropsky důležitá lokalita či ptačí oblast takovým způsobem, že zanikne či bude značně oslaben důvod k ochraně této části přírody, hrozí pachateli za spáchání tohoto trestného činu odnětí svobody až na 3 roky, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁸⁴

⁸¹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 299, odst. 3, písm. a) – c).

⁸² Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 299, odst. 4, písm. a) – c).

⁸³ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 300.

⁸⁴ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 301.

2.3.9 Týrání zvířat

Za týrání zvířat zvlášť surovým či trýznivým způsobem bez ohledu na to, zda se týrání odehrává v soukromí, veřejně či na veřejných místech náleží trest odnětí svobody až na 2 roky, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁸⁵ Pokud však pachatel již v minulosti (tj. v posledních 3 letech) byl potrestán či odsouzen za spáchání takového trestného činu či způsobí týranému zvířeti trvalé následky na zdraví či dokonce smrt, bude mu uložen trest odnětí svobody od 6 měsíců do 3 let či zákaz činnosti.⁸⁶ Trest odnětí svobody na 1 rok až 5 let hrozí pachateli, který takový trestný čin způsobí většímu počtu zvířat.⁸⁷

2.3.10 Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti

Za zanedbání potřebné péče o zvíře, jenž vlastní či je povinen se o něj z jakéhokoliv jiného důvodu postarat, čímž dojde ke způsobení trvalých následků na zvířeti či dokonce k jeho smrti (byť z nedbalosti), hrozí pachateli trest odnětí svobody až na 6 měsíců, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁸⁸ V případech, kdy budou trvalé následky na zdraví či smrt uvedenými způsoby provedeny většímu počtu zvířat, je tento trestný čin sankcionován odnětím svobody až na 2 roky.⁸⁹

2.3.11 Pytláctví

Za neoprávněný lov zvěře či ryb v nikoliv nepatrné hodnotě či za ukrytí, převedení nebo přechovávání neoprávněně ulovené zvěře či ryb hrozí trest odnětí svobody až na 2 roky, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁹⁰ Pokud je pytláctví prováděno členem organizované skupiny; pokud pytláctvím pachatel získal pro sebe či jinou osobu

⁸⁵ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 302, odst. 1, písm. a) – b).

⁸⁶ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 302, odst. 2, písm. a) – b).

⁸⁷ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 302, odst. 3.

⁸⁸ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 303, odst. 1.

⁸⁹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 303, odst. 2.

⁹⁰ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 304, odst. 1.

značný prospěch; pokud tento trestný čin spáchá osoba, jíž je uložena povinnost k ochraně životního prostředí; pokud je tento trestný čin spáchán obzvláště zavrženíhodným či hromadně účinným způsobem, nebo v době hájení; či pokud byl pachatel za spáchání takového trestného činu v posledních 3 letech potrestán či odsouzen, může být uložen trest odnětí svobody od 6 měsíců do 5 let, peněžitý trest či propadnutí věci.⁹¹

2.3.12 Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitek hospodářských zvířat

Za neoprávněnou výrobu, dovoz, vývoz, provoz, nabízení, zprostředkování, prodej či jiné opatření či přechovávání látek s thyreostatickými, gestagenními, androgenními, estrogenními či jinými hormonálními účinky, dále beta-agonistů či jiných látek, které slouží ke stimulaci užitečnosti hospodářských zvířat, či přípravků obsahující tuto látku, může být uložen trest odnětí svobody až na 1 rok, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁹² Stejný trest může být uložen v případech používání léčiv s cílem zvýšení užitečnosti hospodářských zvířat či jejich výroba, dovoz, vývoz, provoz, nabízení, zprostředkování, prodej či jiné opatření či přechovávání za tímto účelem.⁹³ Pokud bude tento trestný čin spáchán členem organizované skupiny, opakovaně, s úmyslem získání značného prospěchu pro sebe či jinou osobu, či ve značném rozsahu, bude za něj uložen trest odnětí svobody v délce trvání od 6 měsíců do 3 let.⁹⁴ Přísnější trest (odnětí svobody na 1 rok až 5 let) bude uložen pachateli, pokud tento trestný čin spáchá jako člen organizované skupiny, která působí ve více zemích; pokud jím

⁹¹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 304, odst. 2, písm. a) – e).

⁹² Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 305, odst. 1.

⁹³ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 305, odst. 2.

⁹⁴ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>, Část druhá, Hlava VIII, § 305, odst. 3, písm. a) – d).

pachatel úmyslně získá velký prospěch (bez ohledu pro koho); či pokud bude tento trestný čin velkého rozsahu.⁹⁵

2.3.13 Šíření nakažlivé nemoci zvířat

Za způsobení či zvýšení nebezpečí zavlečení či rozšíření nakažlivé nemoci zvířat v zájmových chovech, hospodářských zvířat či zvířat vojně žijících (byť i z nedbalosti) hrozí pachateli odnětí svobody až na 1 rok, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁹⁶ V případech rozšíření nakažlivé nemoci zvířat však hrozí pachateli tohoto trestného činu proti životnímu prostředí přísnější trest, a to odnětí svobody na 6 měsíců až 3 roky.⁹⁷

2.3.14 Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin

V případě způsobení či zvýšení nebezpečí zavlečení či rozšíření nakažlivé nemoci či škůdce užitkových rostlin může být pachateli uložen trest odnětí svobody až na 1 rok, zákaz činnosti či propadnutí věci.⁹⁸ Pokud však pachatel rozšíří nakažlivou nemoc a škůdce užitkových rostlin, hrozí mu trest odnětí svobody ve výši od 6 měsíců do 3 let.⁹⁹

Trestní zákoník v souvislosti s ustanoveními Části druhé, Hlavy VIII, § 306 a § 307 uvádí, že nemoci zvířat a rostlin, které jsou považovány za nakažlivé, stanovuje nařízením vláda.¹⁰⁰

⁹⁵ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 305, odst. 4, písm. a) – c).

⁹⁶ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 306, odst. 1.

⁹⁷ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 306, odst. 2.

⁹⁸ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 307, odst. 1.

⁹⁹ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 307, odst. 2.

¹⁰⁰ Tamtéž, Část druhá, Hlava VIII, § 308.

3 Statistické údaje trestných činů proti životnímu prostředí

V této kapitole se chci zabývat statistickými údaji, které budou názorně demonstrovat vývoj kriminality v oblasti trestné činnosti proti životnímu prostředí za období od roku 2014 do roku 2016. V tabulkovém a grafovém provedení poukážu na zjištěnou trestnou činnost a objasněnost této protiprávní činnosti.

Dané statistické ukazatele uvedu jak pro celou Českou republiku, tak pro jednotlivé krajské celky. Pro statistickou analýzu použiji statistická data Policie České republiky, Policejního prezidia České republiky, Odboru informatiky a provozu informačních technologií. Tento odbor shromažďuje statistická data ze všech součástí Policie České republiky a následně jsou vyhodnocována dle předem stanovených kritérií.

Každý zjištěný trestný čin je Policií České republiky statisticky zaevidován, včetně zaznamenání jeho hlavních sledovaných ukazatelů, jakožto zejména jeho právní kvalifikace (tedy konkretizace daného protiprávního jednání), dále způsobené škody, doby a místa spáchání skutků a dalších porovnávaných parametrů, rozhodných pro další statistické analýzy, jako například vývoj kriminality, oblasti páchaní zločinnosti a podobně.

V rámci statistických výstupů jsem se zaměřil na popis vývoje trestné činnosti na úseku ochrany životního prostředí za období od roku 2014 do konce roku 2016, tedy období tří hodnocených let. Výstupy za současný rok 2017 by byly průběžné, neúplné a tudíž zavádějící, a proto statistické údaje tohoto roku ve své práci nebudu uvádět.

3.1 Počet trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice v roce 2014

Tabulka 1: Přehled spáchaných trestných činů v České republice a jednotlivých krajích v období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014.

trestný čin	ČR	PHA	STČ	JHČ	PLK	ULK	HKK	JHM	MSK	OLK	ZLK	VYS	PAK	LBK	KVK
Poškození a ohrožení životního prostředí - úmyslné a nedbalostní	8	0	2	0	2	1	0	0	0	2	0	1	0	0	0
Poškození vodního zdroje	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0
Poškození lesa	8	0	0	0	0	0	1	2	0	0	2	1	0	2	0
Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné nakládání s odpady	6	1	0	0	0	1	2	0	0	0	0	0	1	1	0
Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslné a nedbalostní	36	16	0	5	1	0	1	3	2	1	1	3	0	0	3
Poškození chráněných částí přírody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Týrání zvířat	79	3	16	8	5	8	6	4	8	5	3	5	3	5	0
Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti	11	2	0	0	2	0	0	1	2	0	0	2	0	2	0
Pytláctví	94	0	11	8	2	12	5	18	5	10	6	6	3	7	1
Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospod. zvířat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šíření nakažlivé nemoci zvířat	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
celkem	244	22	29	22	12	22	15	28	17	18	13	18	7	17	4

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování.

Tabulka číslo 1 se statickými údaji za období od 1. 1. 2014 do 31. 12. 2014 poskytuje přehled o trestných činech proti životnímu prostředí evidovaných Policií České republiky. Z tabulky je zřejmé, že nejčastěji páchaným trestným činem v oblasti životního prostředí na území České republiky je s celkovým počtem 94 trestný čin „pytláctví“. Na celkovém počtu tohoto trestného činu se za rok 2014 nejvíce podílel s 18 evidovanými trestnými činy kraj Jihomoravský. Oproti tomu na území hlavního města Prahy nebylo za rok 2014 zjištěno žádné spáchání tohoto trestného činu. Tento rozdíl lze přičíst například množství zalesněného území, vhodného pro život lesní zvěře, ekonomické a sociální rozdílnosti obou krajů a v neposlední řadě rozdílností v oblasti mysliveckých tradic a zvyků. Není divu, že právě trestný čin „pytláctví“ je oproti jiným trestným činům proti životnímu prostředí i několikanásobně vyšší, neb kořeny pytláctví lze vystopovat už na samém úsvitu lidské civilizace.

3.2 Počet trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice v roce 2015

Tabulka 2: Přehled spáchaných trestných činů v České republice a jednotlivých krajích za rok 2015.

trestný čin	ČR	PHA	STČ	JHČ	PLK	ULK	HKK	JHM	MSK	OLK	ZLK	VYS	PAK	LBK	KVK
Poškození a ohrožení životního prostředí - úmyslné a nedbalostní	9	1	2	0	0	1	2	0	1	1	1	0	0	0	0
Poškození vodního zdroje	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	0
Poškození lesa	5	0	1	2	2	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné nakládání s odpady	5	3	0	0	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslné a nedbalostní	31	9	2	5	8	0	0	2	1	0	0	4	0	0	0
Poškození chráněných částí přírody	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Týrání zvířat	111	6	18	6	8	11	3	8	19	8	6	3	3	7	5
Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti	8	0	1	0	0	0	0	1	2	0	1	0	1	0	2
Pytláctví	84	0	13	8	1	13	1	12	4	9	7	10	0	3	3
Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užítkovost hospod. zvířat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šíření nakažlivé nemoci zvířat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
celkem	255	19	38	21	19	26	6	24	28	18	15	17	4	10	10

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování

V tabulce číslo 2, podávající statistické údaje o trestných činech proti životnímu prostředí spáchaných na území České republiky od 1. 1. 2015 do 31. 12. 2015, můžeme oproti předchozím statistickým údajům za rok 2014 zjistit, že trestný čin „pytláctví“ nebyl nejčastěji páchaným trestným činem. Tím je s celkovým počtem 111 trestný čin „týrání zvířat“. Mezi nejčastěji týraná zvířata patří především domácí a hospodářská zvířata. I když se v posledních letech klade větší důraz na zmenšení,

nebo nejlépe zcela odstranění, páchání tohoto trestného činu, je celkový počet stále dost vysoký a vzhledem k tomu, že k týrání zvířat dochází převážně tzv. za zavřenými dveřmi, nejsou kolikrát okolím ani zaregistrovány a celkový reálný počet týrané zvěře může být i několikanásobně vyšší.

3.3 Počet trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v České republice v roce 2016

Tabulka 3: Přehled spáchaných trestných činů v České republice a jednotlivých krajích za rok 2016.

trestný čin	ČR	PHA	STČ	JHČ	PLK	ULK	HKK	JHM	MSK	OLK	ZLK	VYS	PAK	LBK	KVK
Poškození a ohrožení životního prostředí - úmyslné a nedbalostní	7	2	0	0	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0
Poškození vodního zdroje	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0
Poškození lesa	2	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Neoprávněné vypuštění znečišťujících látek	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné nakládání s odpady	5	0	1	0	0	1	0	2	1	0	0	0	0	0	0
Neoprávněná výroba a jiné nakládání s látkami poškozujícími ozonovou vrstvu	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslné a nedbalostní	22	5	1	2	1	0	2	9	0	0	0	0	1	1	0
Poškození chráněných částí přírody	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Týrání zvířat	113	4	14	9	8	10	2	11	17	7	3	9	4	9	6
Zanedbání péče o zvíře z nedbalosti	7	1	0	1	0	2	0	0	0	1	0	1	0	1	0
Pytláctví	83	1	16	7	5	5	3	12	9	10	0	1	3	8	3
Neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivými a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospod. zvířat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šíření nakažlivé nemoci zvířat	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
celkem	240	13	32	20	14	19	8	35	27	19	4	11	9	20	9

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování

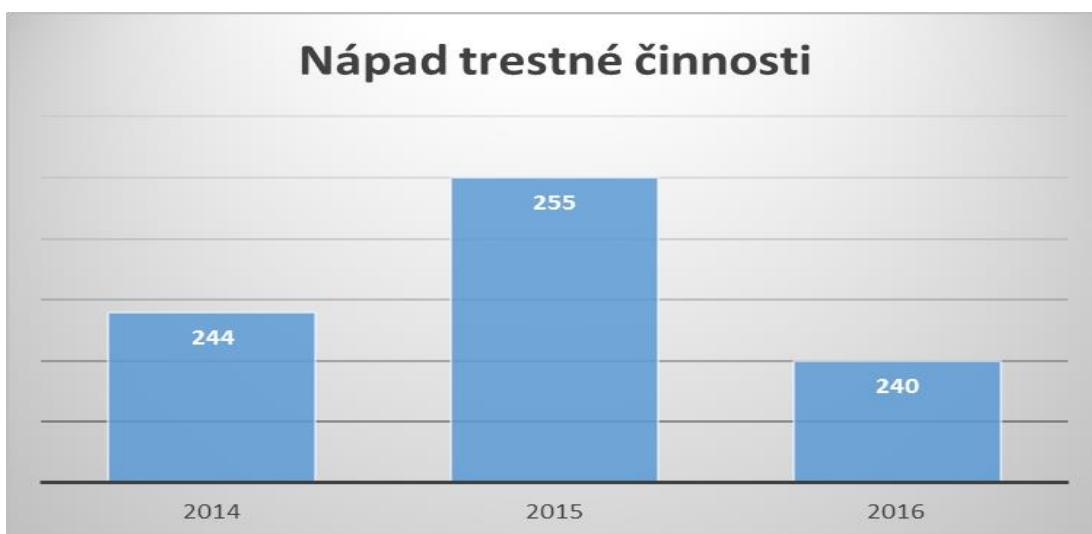
Ve statistických údajích za rok 2016 s celkovými 113 trestnými činy drží nechvalné první místo opět trestný čin „týrání zvířat“. I když v porovnání s předešlými léty byl celkový nápad trestné činnosti páchané proti životnímu prostředí nejnižší, tak u trestného činu „týrání zvířat“ došlo k navýšení. Oproti roku 2014 jde dokonce o více jak 30 procentní navýšení. Co způsobilo nárůst páchání této trestné činnosti, je otázkou. Jak již bylo uvedeno k tabulce se statistickými údaji za rok 2015, je vzhledem k charakteru tohoto trestného činu pravděpodobné, že reálný počet týrání zvířat je mnohonásobně vyšší než vykazují údaje Policie České republiky. Zde může hrát svou roli zvýšený zájem státních zainteresovaných institucí a jejich efektivnější preventivní a intervenční snahy v této oblasti, což může vést ke zvýšení zájmu a všímavosti obyvatelstva a jejich následnému oznamování podezřelých činností v oblasti chovu zvířat orgánům činných v trestním řízení. Páchání trestné činnosti na zvířatech je v mnoha případech předstupněm před pácháním násilností na samotných lidech. Je tedy v zájmu každé společnosti tuto problematiku zcela vymýtit, nebo alespoň zmírnit, například za pomoci výchovných programů podpořit u dětí zdravý vývoj empatického jednání vůči zvířatům.

3.4 Vyhodnocení statistických dat

Statistické údaje trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných na území České republiky v roce 2014, 2015 a 2016 nám jasně ukazují, které trestné činy jsou nejčastěji páchané v oblasti životního prostředí. Těmito jsou trestné činy „týrání zvířat“, „pytláctví“ a „neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami - úmyslné a nedbalostní“. Oproti tomu statistické údaje vykazují, že některé trestné činy za období tří let nebyly vůbec páhány. Tyto trestné činy uvedené proti životnímu prostředí jsou tak specifické i co do podoby případného pachatele a místa spáchání trestného činu, že jejich výskyt je ojedinělý a svou přítomností v oblasti trestněprávní ochrany životního prostředí představují spíše preventivní prostředek.

V Grafu číslo 1 je znázorněn celkový počet evidovaných trestných činů uvedených v hlavě VIII zvláštní části trestního zákoníku za roky 2014, 2015 a 2016. Počet těchto evidovaných trestných činů je v uvedeném období velmi podobný a nevykazuje větší výkyvy. K zmíněným výkyvům v počtu evidovaných trestných činů páchaných proti životnímu prostředí by mohlo dojít například v době ekonomické krize nebo válečného stavu, tedy v době, kdy obyvatelstvo je omezeno nedostatkem potravy a lze předpokládat zvýšený počet protiprávního jednání v podobě neoprávněného lovu zvěře či ryb. Z tohoto důvodu předpokládám stagnující vývoj u statistických údajů o trestných činech spáchaných proti životnímu prostředí za rok 2017.

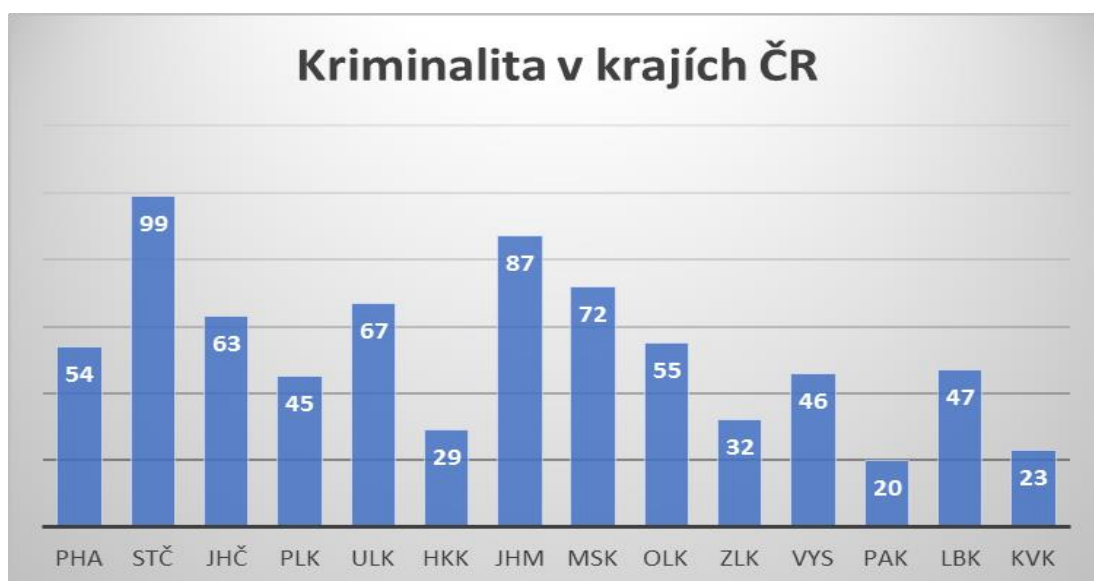
Graf 1: Celkový počet trestných činů proti životnímu prostředí v České republice za roky 2014, 2015 a 2016.

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování

Po rozdělení celkového počtu spáchaných trestných činů proti životnímu prostředí na jednotlivé krajské územní celky zjistíme, že nejčastěji, jak znázorňuje graf číslo 2, dochází k páchaní trestné činnosti proti životnímu prostředí na území Středočeského kraje a nejméně na území Pardubického kraje.

Graf 2: Celkový počet evidovaných trestných činů proti životnímu prostředí v jednotlivých krajích České republiky za roky 2014, 2015 a 2016.

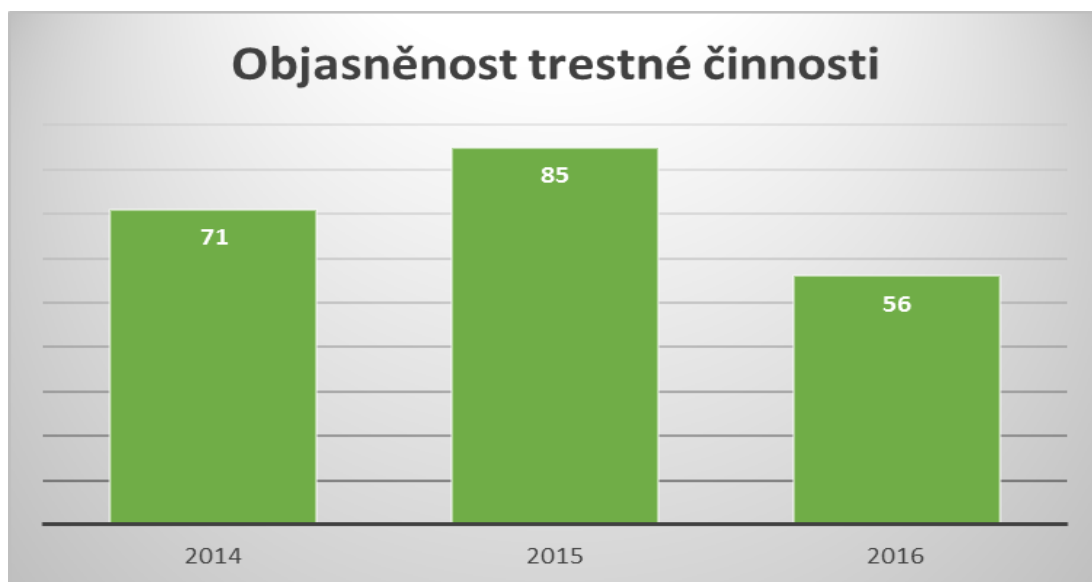

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování

K uvedeným statistickým výstupům je nutné uvést, že jde o trestné činy zjištěné a dále šetřené Policií České republiky. Trestné činy, které vůbec nevyjdou najevo a nejsou tak předmětem trestního stíhání, nejsou z důvodu jejich nezjištění pochopitelně statisticky vykazovány. Jedná se o latentní kriminalitu, tedy skrytou kriminalitu. Všeobecně se uvádí, že latentní kriminalita dosahuje několikanásobku kriminality odhalené a je zřejmé, že tím tedy dochází ke značnému zkreslení statistických údajů o zločinnosti.

Jeden z hlavních úkolů Policie České republiky je prověřovat skutečnosti nasvědčující spáchání trestného činu. V případě této bakalářské práce trestných činů spáchaných proti životnímu prostředí. Pomocí kriminalistických metod dochází k prověřování evidovaných trestných činů za účelem zjištění osoby pachatele či pachatelů a následnému objasnění trestného činu. Graf číslo 3 poskytuje přehled o celkové objasněnosti trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných v letech 2014, 2015 a 2016.

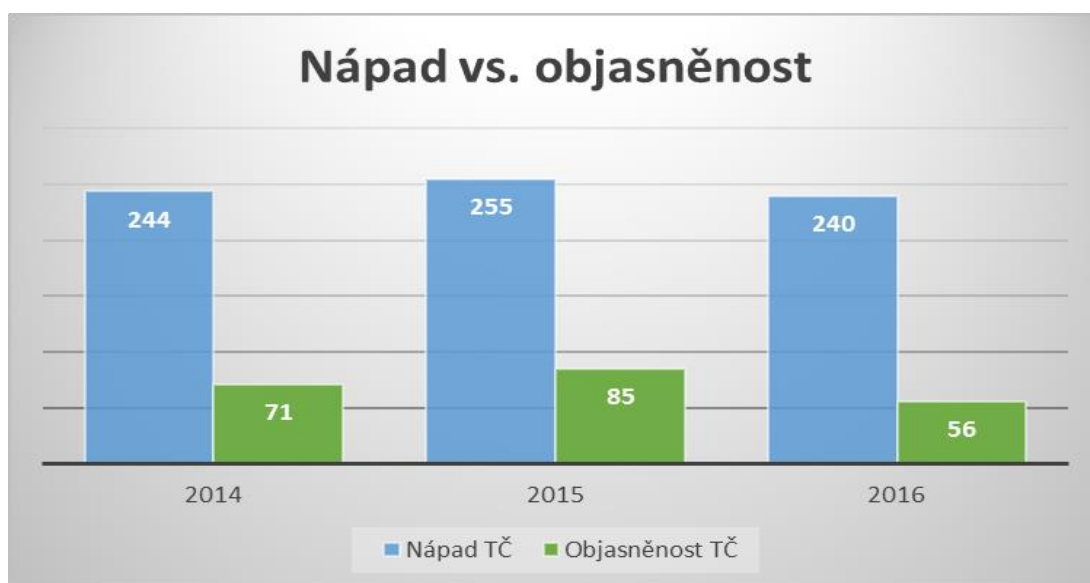
Graf 3: Počet objasněných trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných na území České republiky v letech 2014, 2015 a 2016.

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování

Graf číslo 4 představuje vzájemné porovnání údajů statistických dat uvedených v grafu číslo 1 a grafu číslo 3. Z grafu je patrné, jaká část trestné činnosti spáchané proto životnímu prostředí byla Policií České republiky objasněna, nebo jinak řečeno, v kolika případech byl zjištěn pachatel. V porovnání například s trestnou činností majetkového charakteru, kde se obasněnost trestných činnů pohybuje kolem 50 procent, je objasněnost u trestných činů proti životnímu prostředí nízká. Nízkou objasněnost přikládám k faktu, že nejčastěji páchaným trestným činem je „pytláctví“ a jako k takovému dochází zpravidla na zalesněném území, v samotě, bez nahodných svědků události a nebo bez možnosti zadržení pachatele přímo na místě činu. Následný průběh dokazování protiprávního jednání osobě pachatele je velmi stížený a leckdy nereálný. Současné statistické údaje za rok 2017 jsou Policií České republiky zpracovávány v prvním čtvrtletí roku následujícího.

Graf 4: Srovnání nápadu trestné činnosti s objasněností trestných činů proti životnímu prostředí spáchaných na území České republiky.

Zdroj: Statistické údaje Policie České republiky, vlastní zpracování

4 Trestněprávní ochrana životního prostředí de lege ferenda, diskuse

Právní úpravu trestných činů proti životnímu prostředí zakotvenou přímo v trestním zákoníku a její včlenění do samostatné hlavy zvláštní části tohoto právního předpisu lze považovat za velice přínosné. V rámci jednotlivých trestných činů páchaných proti životnímu prostředí, které jsou upraveny trestním zákoníkem, a jejich systematiky, lze spatřovat několik nedostatků, jež by mohly představovat určité návrhy a doporučení pro účely budoucího zákona (de lege ferenda).

V právní úpravě trestných činů proti životnímu prostředí dle trestního zákoníku je patrná poněkud nevyrovnaná ochrana dílčích složek životního prostředí. Některé složky životního prostředí mají totiž v trestním zákoníku vlastní specifickou skutkovou podstatu trestného činu, a jiné nikoliv. Další složky životního prostředí jsou ochraňovány v rámci všeobecných ustanovení – příkladem může být trestný čin proti životnímu prostředí v podobě „poškození a ohrožení životního prostředí“ a „poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti“. Rozlišování všeobecných a konkrétních skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí tak nelze pokládat za příliš vhodné, neboť toto budí dojem oslabení právní jistoty. V praxi toto může působit určité problémy, a to především v rámci stanovení jednání spadajících do všeobecných skutkových podstat trestných činů proti životnímu prostředí a jednání patřících do speciálních skutkových podstat této trestné činnosti. V rámci budoucího trestního zákoníku tak lze uvažovat o rozdělení trestných činů proti životnímu prostředí dle jeho dílčích složek a vypuštění zmiňovaných všeobecných skutkových podstat těchto trestných činů.

Za zcela specifickou skutkovou podstatu, dostatečně nenaplňující represivní funkci a tak v podstatě zcela zbytečnou v podmínkách České republiky je možné považovat trestný čin proti životnímu prostředí v podobě „neoprávněného vypuštění znečišťujících látek“. Zde je tedy na místě položit si otázku, zda by trestné činy spáchané českými loděmi v mezinárodních vodách neměly být postihovány dle práva na mezinárodní úrovni, a zda by se v případech vypuštění znečišťujících látek v pobřežních vodách přímořského státu nemělo uplatňovat právo daného pobřežního státu? Právní úpravu problematiky týkající se námořní dopravy a přepravy v trestním

zákoníku vnitrozemského státu, kterým Česká republika bezesporu je, je možné považovat za zcela bezpředmětnou. V rámci návrhů de lege ferenda lze doporučit zrušení právní úpravy tohoto trestného činu proti životnímu prostředí z trestního zákoníku.

Za problematický je možné podkládat rovněž trestný čin proti životnímu prostředí v podobě „pytláctví“. Tento trestný čin je sice zařazen k trestným činům páchaným proti životnímu prostředí, avšak jeho majetkoprávní charakter predeterminuje jeho včlenění spíše k trestným činům proti majetku. Zařazení pytláctví do trestných činů proti životnímu prostředí tak lze považovat za zcela nesystematické. Z tohoto důvodu je možné do budoucna zvážit přesun tohoto trestného činu do trestných činů proti majetku, které jsou upraveny v Části druhé, Hlavě V, § 205 až § 232 trestního zákoníku.

V rámci budoucí právní úpravy trestných činů proti životnímu prostředí v trestním zákoníku lze zvážit rovněž zařazení některých dalších trestných činů využitelných při ochraně životního prostředí. Příkladně lze uvést některé z obecně nebezpečných trestných činů – např. „nedovolenou výrobu a držení radioaktivní látky a vysoce nebezpečné látky“ či „nedovolená výroba a držení jaderného materiálu a zvláštního štěpného materiálu“.

Závěr

Životní prostředí zahrnuje vše, co vytváří přirozené podmínky existence organismů, a je předpokladem jejich dalšího vývoje. Složkami životního prostředí jsou ovzduší, voda, horniny, půda, organismy, ekosystémy a energie. Problematika životního prostředí je upravena zákonem o životním prostředí. Ochranou životního prostředí se rozumí veškeré aktivity, kterými je omezováno či odstraňováno (příp. předcházeno) znečišťování či poškozování životního prostředí, jeho složek, druhů organismů, konkrétních ekosystémů a jejich vzájemných vazeb. Ochrana životního prostředí se vztahuje ke všem jeho složkám. Její součástí je tedy ochrana ovzduší, vody, půdy, lesa, přírody a krajiny. Právní úprava ochrany ovzduší je dána zákonem o ochraně ovzduší. Ochrana vody vyplývá ze zákona o vodách neboli z vodního zákona. Ochrana půdy je zakotvena v zákonu o ochraně zemědělského půdního fondu. Ochrany této složky životního prostředí se však dotýká i celá řada dalších právních předpisů. Ochrana lesa plyne ze zákona o lesích neboli z lesního zákona. K ochraně přírody a krajiny se vztahuje zákon o ochraně přírody a krajiny a další. Ochrana životního prostředí je však upravena také trestním právem. Trestním právem se rozumí souhrn právních předpisů, kterými je upraveno trestání osob za spáchání nejrůznějších trestných činů – v souvislosti s trestněprávní ochranou životního prostředí se jedná o trestání za spáchání trestných činů proti životnímu prostředí. Trestný čin je z trestněprávního pohledu obecně definován jako protiprávní čin, jenž je trestním zákoníkem označován za trestný, přičemž musí vykazovat znaky uvedené v tomto právním předpisu.

Trestněprávní ochrana životního prostředí v českém právním řádu byla upravena již před rokem 1989. V průběhu historie se však postupně měnila, a to až do současné podoby, která je dána zákonem č. 40/2009 Sb., trestním zákoníkem. Trestněprávní ochrana životního prostředí je předmětem zvláštní části trestního zákoníku, a to ustanovení Části druhé, Hlavy VIII, § 293 až § 308 tohoto právního předpisu. Jedná se o tzv. trestné činy proti životnímu prostředí, k nimž patří zejména poškození a ohrožení životního prostředí; poškození a ohrožení životního prostředí z nedbalosti; poškození vodního zdroje; poškození lesa; neoprávněné vypuštění znečišťujících látek; neoprávněné nakládání s odpady; neoprávněná výroba a jiné nakládání s

látkami poškozujícími ozonovou vrstvu; neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami; neoprávněné nakládání s chráněnými volně žijícími živočichy a planě rostoucími rostlinami z nedbalosti; poškození chráněných částí přírody; týrání zvířat; pytláctví; neoprávněná výroba, držení a jiné nakládání s léčivy a jinými látkami ovlivňujícími užitkovost hospodářských zvířat; šíření nakažlivé nemoci zvířat; šíření nakažlivé nemoci a škůdce užitkových rostlin.

Trestněprávní ochrana životního prostředí je v podmínkách České republiky přínosná. Vykazuje však i určité nedostatky – např. nevyrovnanou ochranu dílčích složek životního prostředí; zcela specifickou skutkovou podstatu, dostatečně nenaplňující represivní funkci a v České republice zbytečný trestný čin proti životnímu prostředí v podobě „neoprávněného vypuštění znečišťujících látek“; zařazení trestného činu „pytláctví“ do trestných činů proti životnímu prostředí, namísto trestných činů proti majetku.

V samotném závěru bych chtěl uvést, že shrnutím současných poznatků o trestněprávní ochraně životního prostředí a přiblížením problematiky ochrany životního prostředí za podpory statistických výkazů Policie České republiky ve formě přehledných tabulek a grafů, byly zadané cíle této bakalářské práce splněny.

Seznam použitých zdrojů

Literární zdroje

DAMOHORSKÝ, Milan a kolektiv. *Právo životního prostředí*. Praha: C. H. Beck, 2007. 614 s. ISBN 978-80-7179-498-1.

DAMOHORSKÝ, Milan. *Právní odpovědnost v ochraně životního prostředí*. Praha: Univerzita Karlova, 1995. ISBN neuvedeno.

DUDOVÁ, Jana, JANČÁŘOVÁ, Ilona, PEKÁREK, Milan, PRŮCHOVÁ, Ivana. *Právo životního prostředí. 2. díl*. Brno: Masarykova univerzita, 2006. 379 s. ISBN 8021039787.

FOUCAULT, Michel. *Dohlížet a trestat*. Praha: Dauphin, 2000. 432 s. ISBN 80-86019-96-9.

FRYŠTÁK, Marek, PROUZA, Daniel, VANĚČEK, Petr, ZAJÍČKOVÁ, Eva. *Trestní právo hmotné a procesní*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2007, 420 s. ISBN 978-80-86708-51-5.

CHMELÍK, Jan a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část*. Praha: Linde, 2009. 292 s. ISBN 978-80-7201-785-0.

JELÍNEK, Jiří a kolektiv. *Trestní právo hmotné: Obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2014. 976 s. ISBN 978-80-7502-120-5.

MADAR, Zdeněk. *Právní ochrana životního prostředí v České republice*. Praha: Vysoká škola aplikovaného práva, 2003. 167 s. ISBN 80-86775-01-1.

PEKÁREK, Milan, JANČÁŘOVÁ, Ilona. *Právo životního prostředí. I. díl*. Brno: Masarykova univerzita, 2002. 108 s. ISBN 80-210-2784-3.

Internetové zdroje

Česká inspekce životního prostředí [online] 2016 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.cizp.cz/>.

DOBEŠ, Petr. Trestní právo. *Společenskovědní revue* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://petrdobes.webgarden.cz/rubriky/pravo/trestni-pravo/trestni-pravo>.

HERČÍK, Miroslav, DIRNER, Vojtech. Ochrana životního prostředí. *Vysoká škola báňská - Technická univerzita Ostrava: Hornicko-geologická fakulta* [online] 2017 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.hgf.vsb.cz/export/sites/hgf/instituty-a-pracoviste/cs/546/studijni-materialy/EV-modul1.pdf>.

Ministerstvo životního prostředí [online] 2015 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.mzp.cz/>.

Právní a ostatní předpisy dostupné na Internetu

Zákon č. 17/1992 Sb., o životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-17>.

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2009 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-40>.

Zákon č. 100/2004 Sb., o ochraně druhů volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin regulováním obchodu s nimi a dalších opatřeních k ochraně těchto druhů a o změně některých zákonů (zákon o obchodování s ohroženými druhy), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2004 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-100>.

Zákon č. 113/1973 Sb., trestního zákona, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 1973 [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzg4zv6mjrgmwta>.

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-114>.

Zákon č. 134/2002 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 2002 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z:

<https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mrqgazf6mjtgq>.

Zákon č. 139/2002 Sb., o pozemkových úpravách a pozemkových úřadech a o změně zákona č. 229/1991 Sb., o úpravě vlastnických vztahů k půdě a jinému zemědělskému majetku, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2002 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2002-139>.

Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. *BusinessCenter.cz* [online] 1961 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: http://business.center.cz/business/pravo/zakony/trestni_zakon/.

Zákon č. 156/1998 Sb., o hnojivech, pomocných půdních látkách, pomocných rostlinných přípravcích a substrátech a o agrochemickém zkoušení zemědělských půd (zákon o hnojivech), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1998 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1998-156>.

Zákon č. 159/1989 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, zákon o přečinech a trestní řád, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 1989 [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzha4v6mjvhewtc>.

Zákon č. 175/1990 Sb., kterým se mění a doplňuje trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů. *Beck-online* [online] 1990 [cit. 2017-01-03]. Dostupné z: <https://www.beck-online.cz/bo/chapterview-document.seam?documentId=onrf6mjzheyf6mjxguwtc>.

Zákon č. 183/2006 Sb., o územním plánování a stavebním řádu (stavební zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2006 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-183>.

Zákon č. 201/2012 Sb., o ochraně ovzduší, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2012 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2012-201>.

Zákon č. 238/1999 Sb., kterým se mění zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 102/1963 Sb., o rybářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č.

130/1974 Sb., o státní správě ve vodním hospodářství, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně a doplnění některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Sagit* [online] 1999 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <http://www.sagit.cz/info/sb99238>.

Zákon č. 252/1997 Sb., o zemědělství, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1997 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1997-252>.

Zákon č. 254/2001 Sb., o vodách a o změně některých zákonů (vodní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 2001 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-254>.

Zákon č. 289/1995 Sb., o lesích a o změně některých zákonů (lesní zákon), ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1995 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1995-289>.

Zákon č. 334/1992 Sb., o ochraně zemědělského půdního fondu, ve znění pozdějších předpisů. *Zákony pro lidi.cz* [online] 1992 [cit. 2017-01-14]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/1992-334>.